

ВІДКРИТІ ДИСТАНЦІЙНІ КУРСИ

Кухаренко Володимир Миколайович,

професор кафедри технічної кріофізики, науковий керівник Проблемної лабораторії дистанційного навчання національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», кандидат технічних наук, доцент, kukharenkovn@gmail.com

Світ стає відкритим — поширюються відкритий контент, відкриті дані, відкриті ресурси, відкриті онлайн курси. Сучасний університет повинен мати відкриті освітні ресурси (ВОР) — це навчальні або наукові ресурси, що розміщені у вільному доступі або мають ліцензію на їх вільне використання або переробку [1].

До відкритих освітніх ресурсів можна віднести: навчальні курси, окремі матеріали або модулі курсу, посібники, навчальне відео, програмне забезпечення та інші засоби, матеріали або технології. Використання ВОР в університеті зменшує вартість доступу до навчальних матеріалів, підвищує активність учасників навчального процесу і створює ефективне навчальне середовище, розвиває компетенції викладачів під час підготовки навчальних матеріалів і проведення навчального процесу. На жаль, в Україні цей рух дещо повільний, він слабо висвітлюється на конференціях, у навчальній пресі, про нього не обізнані викладачі.

Відкритим стає і дистанційний навчальний процес. У такому процесі учень вільно обирає час, місце та методи навчання, він сам визначає свою навчальну мету. Велику роль у відкритому дистанційному процесі відіграють масові відкриті онлайн курси (МООС), які базуються на різних педагогічних теоріях (біхевіоризм, когнітивізм — xMOOC та коннективізм — cMOOC) [2].

Використання сучасних технологій дистанційного навчання можливо тільки за наявності кваліфікованого викладача, який уміє орієнтуватися та використовувати сучасні соціальні сервіси або хмарні технології. Такі проблеми має розв'язувати система підвищення кваліфікації викладачів.

Аналіз системи підвищення кваліфікації викладачів і вчителів з розробки дистанційних курсів показує, що у більшості навчальних закладів створені курси щодо опанування роботи у середовищі Moodle: (<http://www.fpo.univer.kharkov.ua/ck/kursi/index.php>, http://www.zipro.net.ua/index.php?chapter_id=9, http://ipo.donntu.edu.ua/dist/DO_TUTORS/DO_tutors-u.html, <http://study-ua.onu.edu.ua/course/category.php?id=14>) або інших середовищ (<http://dist.knteu.kiev.ua/>). Але це тільки техніка створення дистанційного курсу, де педагогічні основи дистанційного навчання практично не представлені. Дистанційні курси, розроблені за такою методикою не забезпечують високої якості дистанційного навчального процесу. Найповніше висвітлюються особливості технологій дистанційного навчання у курсах Інституту післядипломної освіти КПІ і НТУ «ХПІ».

Але слід враховувати, що останнім часом відбуваються суттєві зміни у світовій освіті, тому необхідно враховувати сучасні педагогічні технології проектування дистанційних курсів, педагогічні теорії, соціальні сервіси (хмарні технології), зростання інформації у мережі, дистанційний навчальний процес та аудиторію.

Педагогічні технології проектування.

Найбільшого поширення у світі набула технологія ADDIE [2], яка базується на технологіях проектування технічних систем. Вона досить ґрунтовна і складна, але більше підходить для педагогічного проектування, ніж спрощені Agile, Scrum, SEM, орієнтовані на розробку біхевіористських (слайдових) дистанційних курсів. Зараз спостерігається адаптація цієї технології для розробки нового типу дистанційних курсів — масових відкритих онлайн курсів (xMOOC та cMOOC).

Педагогічні теорії. Історія розвитку дистанційного навчання у світі виділяє три етапи [2]: біхевіористський і когнітивний підходи, які спостерігались до 2000 року, конструктивістський підхід — до 2008 року та коннективістський підхід з 2008 року й до теперішнього часу. Попри ці основні підходи у сучасному дистанційному навчанні широко використовуються андрагогіка, соціальне навчання, формальне, неформальне та інформальне навчання, нетагогіка та багато інших.

Інформаційні технології. Розвиток інформаційних технологій суттєво впливає на розвиток освіти. Особливо бурхливо цей процес почався з 2005 року, коли з'явився Веб 2.0, а потім хмарні технології, які інколи називають соціальними сервісами. Провідні корпорації створюють їх для відкритого використання, спрощують інтерфейс. Зараз у мережі можна знайти багато статей та блогів про методи використання їх у навчальному процесі і не тільки дистанційному. Особливо велику роль відіграють вебінари і хмарні технології створення відео для навчального процесу, мобільні технології. Усе це впливає на українських викладачів, які самотужки освоюють ці технології й тому рівень володіння інформаційними технологіями постійно покращується [2] (рис. 1).

Зростання інформаційних потоків. За останній роки суттєво збільшилась кількість інформації в мережі, стало складніше її обробляти і з'явилась потреба у кураторах змісту [3], які збирають, фільтрують, класифікують, перевіряють, обробляють інформацію за визначеною тематикою і надають її всім зацікавленим користувачам мережі. За прогнозами, кількість кураторів змісту буде постійно збільшуватись. Викладачеві, як такому, варто мати навички куратора змісту для пошуку і відбору найновішої інформації із своєї дисципліни. Особливо це важливо для магістерських курсів, які за визначенням мають показувати тенденції розвитку відповідного фахового напрямку.

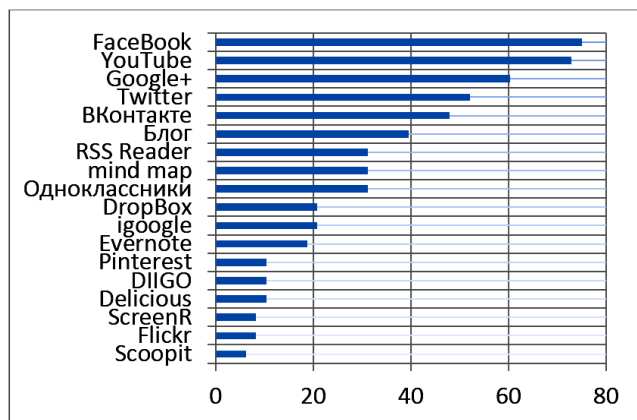

Рис. 1. Рівень інформаційної грамотності (%) слухачів курсу «Куратор змісту» (170 осіб)

Дистанційний навчальний процес. Постійні зміни відбуваються в організації навчального процесу, він стає відкритим. Спрощення створення відео дозволило організувати так звані «перегорнуті класи», коли вдома студенти знайомляться з теоретичним матеріалом у вигляді коротких (до 10 хв.) відеороликів, а в аудиторії виконують домашні завдання. Поширюються методи гейміфікації (використання ігрових технологій у навчальному процесі), змішаного навчання (30–80% занять відбуваються в онлайні), використання вебінарів для проведення інтерактивних лекцій, семінарів, захистів проектів тощо.

У 2011 році з'явилися xMOOC, які викликали другу хвилю розвитку дистанційного навчання у світі. За останніми даними створено понад 1000 курсів, у яких навчається понад 7 млн. слухачів зі всього світу. Якщо на першому етапі курси були переважно англійськими, то зараз з'явилися курси і на інших мовах. Після деякої ейфорії (дешеве навчання для країн, що розвиваються), зараз почалася критика цих курсів і, відповідно, пошук педагогічних підходів для підвищення їх ефективності (на даному етапі завершують курс не більше 10%). Складніше проектувати cMOOC [2], який базується на новій теорії навчання (остаточно ще не визначено) — коннективізмі, який вимагає високого рівня фахової та інформаційної підготовки слухача.

Аудиторія. Суттєво змінюється й аудиторія тих, хто навчається дистанційно. Наприклад, у xMOOC навчаються школярі, студенти, магістри, фахівці, науковці. Проводяться експерименти з використання xMOOC у корпоративному навчанні. Відповідно змінюється й аудиторія тих, хто створює дистанційні курси. На перших етапах розвитку дистанційного навчання це були викладачі вищих навчальних закладів, то потім під'єдналися вчителі шкіл, тренери корпорацій. Курс розробки дистанційного курсу має враховувати такі особливості: у вчителя немає можливості створювати повний дистанційний курс дисципліни, він може створювати тільки окремі уроки, у нього практично немає часу для проведення дистанційного навчального процесу, його треба готувати як локального тьютора, він повинен мати навички організації змішаного навчання.

Якість дистанційного навчання. Широке використання дистанційного навчання на Заході не означає, що там досягли необхідної якості. Тому провідні педагоги опублікували Маніфест серйозного дистанційного навчання [4]. Мета Маніфесту — більш точно формулювання мети навчання для забезпечення прогресу у якості навчання. Відзначається, що у навчальній програмі голо-

вне — це діяльність студента, а не зміст курсу. Як такий, маніфест не змінює рівень стилів, він підіймає підлогу. Було визначено вісім основних цінностей серйозного дистанційного навчання (зосередженість на продуктивності, значимість для студента, захопленість, автентичність контексту, реальність рішень, індивідуальність виклику, простір практики, реальність наслідків) на відміну від традиційного (фокус на змісті, ефективність для авторів, акцент на відвідуваність, доставка знань, тестування фактів, один розмір для всіх, разові заходи, дидактичний зворотний зв'язок) та 22 принципи.

Постановка проблеми. Нині нагальним стає питання побудувати систему підвищення кваліфікації викладачів з розробки якісних дистанційних курсів, побудованих на сучасних педагогічних теоріях і хмарних технологіях. Враховуючи нерозвиненість у навчальних закладах таких систем, необхідно використовувати відкриті дистанційні курси, що дозволить практично всім викладачам долучитися до цього курсу й обмінятися досвідом. Попри це, для оцінювання сформованості дистанційного курсу необхідно розробити систему оцінювання.

Підвищення кваліфікації викладачів з дистанційного навчання в НТУ «ХПІ»

Навчальний курс «Технології розробки дистанційного курсу» був створений співробітниками Проблемної лабораторії дистанційного навчання (ПЛДН) у середовищі «Веб-клас ХПІ» і використовується в НТУ «ХПІ» з 2001 року. Він використовувався викладачами університету як інформаційний матеріал і зразок оформлення дистанційного курсу. На розвиток цього курсу впливали Школи дистанційного навчання 2002–2005 рр., участь у проекті Міністерства закордонних справ Великої Британії 2001–2003 рр., проекті Темпус Тасіс 2004–2008 рр.

Досвід проведення дистанційних курсів, участь у міжнародних проектах та узагальнення західного досвіду сприяли модернізації курсу і появі нових розділів: технологія педагогічного проектування, конструктивістська теорія навчання, андрагогіка, методи проектування текстової і графічної інформації. З 2011 року почали використовуватись вебінари, які дозволили викладачам різних університетів Харкова брати участь у заняттях дистанційно.

У 2008 році було сформовано навчально-методичний комплекс дистанційного навчання у складі дистанційних модулів «Основи дистанційного навчання», «Проектування дистанційного курсу», «Інформаційні матеріали дистанційного курсу», «Контроль у дистанційному навчанні», «Практикум тьютора». У 2012 році до нього було додано модуль «Куратор змісту». Це дозволяє формувати програму підготовки викладачів за потреби.

У 2005 році була підготовлена перша група викладачів Криворізького технічного університету за змішаною формою навчання. Перед початком курсу були проведені установчі заняття до першого модуля. Після дистанційних чотиритижневих занять робилися підсумки й установчі заняття до нового модуля. Навчання закінчувалося захистом проекту — розробленого дистанційного курсу.

Покращилася інформаційна грамотність викладачів, якщо у перших курсах важливу роль відігравали аудиторні заняття з опанування інформаційних технологій, то на даному етапі інструкцій і відеороликів зі створення різних елементів дистанційного курсу вже доста-

тньо. З'являється можливість навчати викладачів дистанційно. Велику роль у цьому процесі відіграють пропедитичний дистанційний курс «Основи дистанційного навчання» і курс «Куратор змісту». Результативність таких викладачів значно збільшується. У останньому курсі розробників дистанційного курсу навчалось 15 випускників кураторів змісту, закінчили курс — 12 слухачів.

Результати дистанційного навчання викладачів

У 2003 році був проведений дистанційний курс «Практикум тьютора» з підготовки тьюторів для Регіональних інститутів НАДУ при Президентіві України. Загалом навчались 21 слухач (100%), 11 слухачів (52,4%) показали високу успішність, 2 слухачі (9,5%) — добру успішність, 6 слухачів (28,6%) — задовільну успішність (працювали тільки спочатку), 2 слухачі (9,5%) — підписалися, але не працювали. На рис. 2 наведена типова відвідуваність курсу по тижнях.

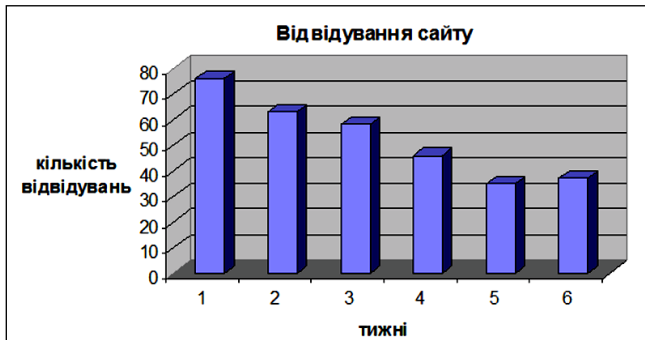

Рис. 2. Відвідування курсу слухачами курсу

Це був курс, у якому активно використовувалося листування. Протягом 6 тижнів було написано 961 лист (табл. 1), тьютор написав 272 листи (28,3%), 421 лист (43,8%) був розміщений у списку розсилання, листування слухач-тьютор нараховувало 540 листів (56,2%).

Таблиця 1

Кількість листів по тижнях

1 тижд.	2 тижд.	3 тижд.	4 тижд.	5 тижд.	6 тижд.
139	147	153	198	144	180
14,46%	15,30%	15,93%	20,60%	14,98%	18,73%

У 2010–2011 рр. Інститут інформаційних технологій та засобів навчання (ІІТЗН) НАПН України, як основний організатор, ПЛДН Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» та Лабораторія інформаційних та комунікаційних технологій (ЛІКТ), гімназії №17 м. Вінниці під егідою Міністерства освіти і науки України [5] започаткували експеримент з дистанційного навчання для середньої школи, який передбачав підготовку вчителів до дистанційного навчального процесу. Учителі Вінниці, Харкова, Києва та інших міст створили чотиритижневі дистанційні курси та провели дистанційне навчання школярів.

На підготовчому етапі для вчителів був проведений дистанційний курс «Основи дистанційного навчання», для надання допомоги зі створення дистанційних курсів (уроків) було проведено 26 тематичних вебінарів з теорії і практики дистанційного навчання, 3 майстер-класи (вебінари) Пасіхова Ю. Я., 2 вебінари для запорізького ОШПО та серпнева педагогічна нарада для вчителів (2 вебінари).

На основному етапі експерименту був проведений шеститижневий дистанційний курс «Практикум тьютора». У курсі додатково розглядалися су-

часні соціальні сервіси, наприклад Twitter, Google Docs, і методи їх використання у навчальному процесі. Найскладнішим для вчителів є англomовний інтерфейс соціальних сервісів, дещо покращує ситуацію перекладач Google.

Для розробки дистанційних курсів використовувався відкритий освітній ресурс ЛІКТ, де зібрано понад 7000 уроків.

Курс «Практикум тьютора» вивчало 26 учителів, закінчили навчання і підготували курс — 16 учителів. Було проведено 9 вебінарів, у Форумі проведено обговорення проблемних питань, підготовлені необхідні інформаційні матеріали до дистанційного курсу слухача. У курсі спостерігалась творча атмосфера, співпраця, доступність виконаних робіт слухачам створювала творчу атмосферу у курсі, викликала дискусії у Форумі. На рис. 3 наведено граф зв'язків слухачів у дискусії «Планування дистанційного навчального процесу» (виконано з використанням сервісу Snapp, який інтегрується у браузер <https://topaz.ad.uow.edu.au/SNAPP/getsnapresults.html>, але, на жаль, не підтримує кирилицю). Як видно, у дискусії два повідомлення залишилися без коментарів.

Учителі звертали увагу на велике навантаження і відсутність достатньої кількості зразків навчальних матеріалів до дистанційного курсу.

Після проходження дистанційного курсу «Практикум тьютора» були проведені 4 додаткових вебінари з підготовки до навчального процесу і 14 вебінарів із презентації дистанційних курсів для вчителів шкіл і звітів про проведення дистанційних курсів.

Через сайт ПЛДН (<http://dl.kharkiv.edu>) були проведені традиційні курси лабораторії і 4 дистанційні курси, що зробили новачки з міст Київ, Олександрія, Макарів та Харків. Це «Український фольклор» (Київ), «Microsoft Publisher 2003» (Олександрія), «Відсоткові розрахунки» (Макарів) та «Історія України. Українська революція 1917–1921 рр.» (Харків).

Учителі-тьютори відзначають, що дистанційне навчання це «надзвичайно складно і цікаво одночасно», «дистанційний курс потребує від розробника набагато більш ретельної підготовки всіх складових частин, ніж при підготовці очного курсу».

Аналіз проведених дистанційних курсів показує, що вчителям складно створювати свої дистанційні курси. Найдоречнішим є створення провідними фахівцями масових відкритих дистанційних курсів, до яких учителі долучали б своїх учнів. У таких курсах обов'я-

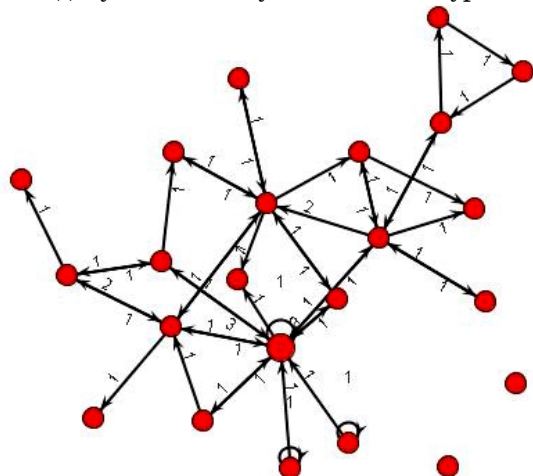

Рис. 3. Граф дискусії «Планування дистанційного навчального процесу» у курсі «Практикум тьютора»

зково має бути зворотний зв'язок з тьюторами курсу для отримання інформації щодо активності учнів. Крім того, для професійної орієнтації школярів й організації профільного навчання бажано створення провідними фахівцями випускаючих кафедр університетів дистанційних курсів про відповідні спеціальності.

Відкритий дистанційний курс «Куратор змісту» орієнтований на отримання навичок роботи з великими обсягами інформації з мережі, обробки її та представлення у структурованому вигляді для конкретної фахової аудиторії. Він може бути корисним викладачам, які проводять заняття з фахових дисциплін для спеціалістів, магістрів і в системі підвищення кваліфікації фахівців.

У відкритий дистанційний курс «Куратор змісту» підписалось 150 слухачів, переважно з України та Росії. Серед них бібліотекарів — 20%, викладачів — 42,7%, учителів — 7,3%, студентів (серед них 6 магістрів НТУ «ХП», для яких цей курс був плановим) — 8%, методистів — 9,3%, керівників закладів освіти, менеджерів — 12,7%. Кандидатів наук — 23,3%, жінок — 86,7%, чоловіків — 13,3%. Досвід викладання викладачів і вчителів у більшості був понад 10 років (61%).

Повністю виконали програму курсу й отримали сертифікат 30 осіб (20%), серед яких бібліотекарів — 23,3%, викладачів — 50%, учителів — 3,3%, студентів — 20%, методистів — 3,3%, кандидатів наук — 33,3%, жінок — 80%, чоловіків — 20%.

Практично всі слухачі не володіли базовими інструментами куратора змісту (Twitter — 39%, Evernote — 21%, DINGO — 7%, Scoop.it — 6%, Netvibes — 4%) і кількість популярних інструментів була обмежена.

Слід зазначити, що на початку курсу познайомились з програмою курсу і залишили повідомлення 85 осіб, від тижня до тижня кількість активних слухачів зменшувалась і стабілізувалась на п'ятому тижні до 30 слухачів, які його успішно закінчили.

Частотний аналіз кількості учасників від використання інструментів до початку курсу і на виході (рис. 4) показав, що успішно закінчили курс слухачі, які володіли щонайменше чотирма соціальними сервісами. 42 новачки (30%) покинули курс внаслідок низької кваліфікації. Покинули курс 20 кваліфікованих осіб з невизначених причин, можливо, через брак часу.

До особливостей навчального процесу слід віднести використання блогів для звітування про виконані етапи роботи, проведення щотижневих вебінарів. Як правило, вебінар складався з двох частин. Спочатку надавалась нова теоретична інформація, а потім відбувався аналіз виконання щотижневих завдань. Запис вебінару був доступний усім слухачам. Після закінчення курсу, доступ до матеріалів був відкритий і 60 слухачів скористались такою можливістю протягом останніх трьох місяців.

Відкриті дистанційні курси підвищення кваліфікації викладачів

Наступним типом відкритих дистанційних курсів, що проводила лабораторія, були конструктивістські курси підвищення кваліфікації викладачів для системи дистанційного навчання. Було розроблено навчально-методичний комплекс ДН, до складу якого входять модулі [7, 8] «Основи дистанційного навчання», «Проектування дистанційного курсу», «Інформаційні матеріали дистанційного курсу», «Контроль у дистанційному навчанні», «Соціальні сервіси в ДН», «Практикум тьютора».

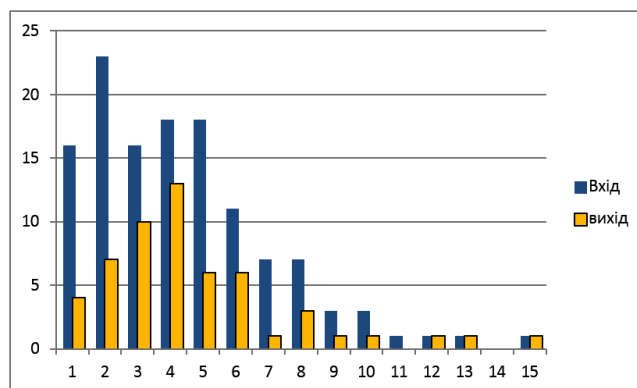

Рис. 4. Розподіл використання соціальних сервісів слухачами

На першому етапі проведення таких курсів були обмеження у кількості учасників, але потім від цього відмовились у зв'язку з тим, що завершували курс тільки приблизно 30% слухачів. Причому, третина просто не починали навчальний процес.

У 2012–2013 навчальному році ПЛДН спробувала провести комбінований масовий відкритий дистанційний курс «Проектування e-learning», який складається з двох курсів — для новачків (xMOOC — конструктивістський підхід) і керівників центрів дистанційного навчання організації (сMOOC — коннективістський підхід). До програми курсу входять три модулі: «Основи дистанційного навчання» (вивчається 6 тижнів), «Розроблення дистанційного курсу» (12 тижнів) та «Практикум тьютора» (6 тижнів).

Мета курсу — підвищити й уніфікувати рівень підготовки викладачів навчальних закладів України у дистанційному навчанні.

На жаль, коннективістська частина курсу не отримала підтримки слухачів, вони займалися створенням дистанційних курсів.

Отриманий досвід проведення коннективістських відкритих дистанційних курсів показав, що на даному етапі проводити сMOOC у напрямку педагогіки і дистанційного навчання дуже складно. Це пов'язано, можливо, з вибором тематики курсів, низькою активністю педагогічної спільноти, малою кількістю соціальних сервісів, які вмюють використовувати педагоги. У той же час, проведення чотирьох курсів дозволило сформуванню спільноти у кількості 30–40 осіб, які активно беруть участь у сMOOC.

У подальшому під час проведення сMOOC необхідно проводити тижневі тренування і залучати до участі кураторів змісту, як найбільш підготовлених до такого типу навчального процесу.

У конструктивістській частині курсу зареєструвалося 90 осіб з академічного (91%) і корпоративного (9%) секторів, з досвідом створення дистанційних курсів (45%) та роботи тьютором (46%). Більшість учасників курсу (64%) мали педагогічний досвід понад 5 років. 43% слухачів працювали щотижнево понад 5 годин, 3–5 годин на тиждень працювало 31%, решта — менше трьох годин щотижнево.

Наміри учасників курсу були орієнтовані переважно на спостереження за подіями у курсі (80%), участь у дискусіях (75%), встановити нові контакти (72%), створити дистанційний курс (68%).

Брали участь в навчанні 61% зареєстрованих слухачів, працювали активно — 40% і тільки 11% (9 осіб) виконали програму курсу.

У 2014 році у курсі «Технологія розробки дистанційного курсу» зареєструвалося 126 осіб, активно працювали 44 слухачі. Щотижневі відвідування слухачів представлені на рис. 5. Слід зазначити, що це типові витрати протягом будь-якого відкритого дистанційного курсу.

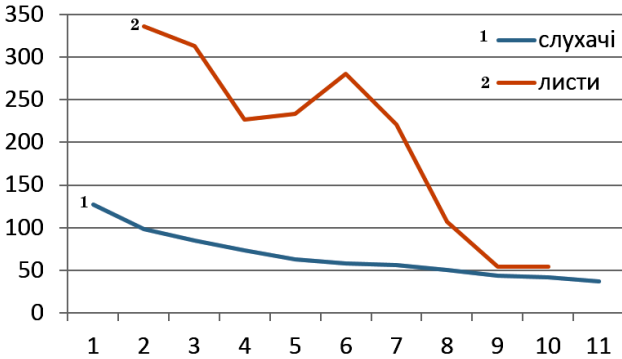

Рис. 5. Кількість успішних слухачів і повідомлень у тижневих дискусіях

Більшість слухачів курсу мала досвід педагогічної роботи понад 10 років (59%), від 5 до 10 років (14%), від 3 до 5 років — 9,5% та від 1 до 3 років — 17,5%.

Кожного тижня проводилось обговорення проблемних питань: 1. Знайомство, 2. Стилі навчання, 3. Якість презентації, 4. Оцінювання, 5. Текст, 6. Дизайн, 7. Мотивація, 8. Веб 2.0, 9. Етикет. У першій половині курсу спостерігалась висока активність слухачів (на рис. 6 наведено граф спілкування слухачів у форумі «Знайомство»), потім вона впала. В останніх дискусіях, в основному, висловлювались прості твердження про використані сервіси й етикет.

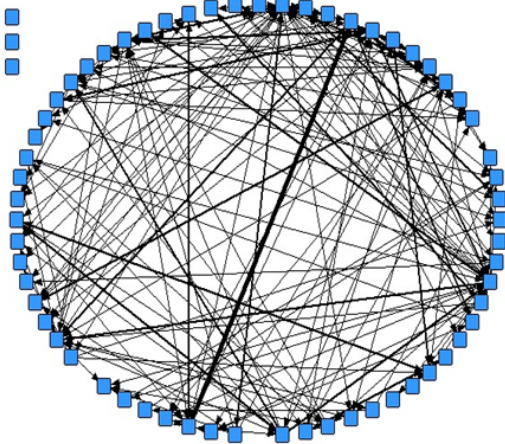

Рис. 6. Форум «Знайомство»

Понад 49% слухачів працювали щотижнево понад 5 годин, 3–5 годин працювали 34%, 1–3 години — 17%.

Відкриті дистанційні курси підвищення кваліфікації викладачів, у яких використовуються конструктивістські підходи потребують злагодженої роботи

команди тьюторів, яка ускладнюється постійними втратами слухачів. Бажано тьюторів орієнтувати на окремі тематичні напрями, а не роботу з конкретною групою, склад якої постійно змінюється. У деяких випадках можливо формування групи за територіальними ознаками, наприклад, група викладачів з окремого навчального закладу зі своїм тьютором, який пройшов даний курс і враховує особливості та вимоги свого навчального закладу. Тільки після проходження таких курсів викладачам можна пропонувати коннективістські відкриті дистанційні курси.

Для оцінювання якості дистанційного курсу створена анкета з 38 критеріїв, які поділяються на групи: загальна інформація про курс (4 критерії), проектування дистанційного курсу (4 критерії), представлення теоретичної інформації (10 критеріїв), практика і спілкування (10 критеріїв), контроль у дистанційному курсі (8 критеріїв). Додатково враховується використання сервісів Веб 2.0 і загальна оцінка курсу експертом. Діапазон зміни кожної групи показників наведено у таблиці 2. Для більшості показників використовується така шкала: 0 — показник відсутній, 1 — показник позначений, 2 — показник розгорнутий, 3 — експерту сподобався. Для визначення мети занять діапазон розширений до 5.

У таблиці наведена інформація про результати роботи 29 слухачів, що завершили навчання у курсі і створили дистанційний курс. Усі показники критеріїв якості лежать у визначених діапазонах у 10 слухачів (з використанням середнього значення для всіх експертів).

Аналіз таблиці показує, що найскладнішою складовою у курсі є контроль (середній бал показника не попадає у визначений діапазон, тільки 5 слухачів повністю виконали цю складову). Попри це, слід зазначити, що слухачі не приділяють належної уваги наданню повної інформації про дистанційний курс. Найуспішніше слухачі опанували складову проектування дистанційного курсу.

До типових помилок, які допускають початківці, можна віднести відсутність інформації про автора, опису курсу, велика кількість цілей, відсутність діяльнісного дієслова у меті або мети викладача, а не студента, багато тексту на головній сторінці. Ці помилки пов'язані з психологічними бар'єрами, тому що на них неодноразово у курсі вказувалося.

Результати проведення курсів підвищення кваліфікації викладачів з дистанційного навчання показують, що викладач засвоює матеріал частково, більше звертаючи увагу на техніку створення дистанційного курсу. Для подальшого підвищення якості дистанційного курсу і дистанційного навчального процесу необхідний ще один курс, наприклад, «Експертиза дистанційного курсу», у якому аналізується результат створення курсу і виконується його доопрацювання.

Таблиця 2

Результати оцінки якості дистанційного курсу

	Загальна інформація	Проектування	Теоретична інформація	Практика і спілкування	Контроль
Діапазон оцінки	4–8	6–15	8–26	8–23	8–37
Середній бал	4,45	8,61	9,35	8,88	7,31
Кількість слухачів	14	20	14	12	5

Висновки

Поява відкритих освітніх ресурсів сприяє поширенню відкритих дистанційних курсів, які можуть бути використані школярами, учителями, викладачами вищих навчальних закладів та дорослими. Особливістю таких курсів є свобода вибору часу, місця, методів навчання та особистої мети. У більшості, для участі у відкритих дистанційних курсах необхідна розвинене персональне навчальне середовище, а для коннективістських курсів і персональної навчальної мережі. На даному етапі ці фактори стримують широке поширення відкритих дистанційних курсів в Україні. Відкриті дистанційні курси будуть відігравати велику роль у завершальній стадії підготовки фахівців, особливо на магістерському рівні, підвищенні кваліфікації фахівців.

ХМОС, ставлення до яких зараз у світі після ейфорії 2011 і 2012 років не однозначне, в Україні необхідно розгортати. Ці курси слід створювати провідними фахівцями для школярів старших класів, студентів молодших курсів з фундаментальних дисциплін. Учителі і викладачі університетів будуть мати можливість вибрати той чи інший курс для своєї дисципліни й організувати навчання своїх учнів як локальний тьютор. Поки що проблемою є розробка таких курсів і підготовка локальних тьюторів.

СМОС бажано використовувати для підготовки магістрів, аспірантів і розв'язання проблемних питань у різних галузях науки і техніки. Перед початком таких курсів необхідно провести тренувальний курс, у якому продемонструвати і закріпити навички роботи з великими обсягами інформації і написання блогів.

Звичайні відкриті дистанційні курси можна проводити для підвищення кваліфікації з використанням

конструктивістських підходів. Слухачі отримують чітко визначену мету і можуть ділитися своїм досвідом.

Література

1. Guidelines for Open Educational Resources (OER) in Higher Education COL, UNESCO (November 2011) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.col.org/resources/publications/Pages/detail.aspx?PID=364>.
2. Андреев О.О., Бугайчук К.Л., Каліненко Н.О. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання // за ред. Андреева О.О., Кухаренка В.М. — Харків: ХНАДУ, 2013. — 212 с.
3. Кухаренко В. М. Методи роботи куратора змісту. Інформаційні технології в освіті. — Випуск 16. — Херсон. — 2013 — С. 100–107.
4. Allen M., Dirksen J., Quinn C., Thalheimer W. Serious eLearning Manifesto — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://elearningmanifesto.org/>.
5. Кухаренко В. М. Експеримент «Дистанційне навчання для середньої школи» // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2007. — №4. — С. 21–24.
6. Кухаренко В. М. Соціальні сервіси у дистанційному навчанні школярів // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць. — Вип. 5 (18). — К., 2011. — С. 80–87.
7. Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Молодих Г. С., Твердохлебова Н. С. Дистанційний навчальний процес: навчальний посібник / за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка — К.: Міленіум, 2005. — 292 с.
8. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г. Технологія розробки дистанційного курсу / за ред. Бикова В. Ю. та Кухаренка В. М. — К.: Міленіум, 2008. — 324 с.
9. The MOOC Juggernaut: Year 2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.blog.class-central.com/the-mooc-juggernaut-year-2>.
10. Vladimir Kukharensko, Massive Open Online Courses in Ukraine. Ukraine. Proceedings of the 2013 IEEE 7th International Conference on Intelligent Data Acquisition and Advanced Computing Systems (IDAACS). — Volume 2. — 2013 — P. 760–763.
11. Rosenberg M. The eLearning Guild's Handbook of e-Learning Strategy // The eLearning Guild. — 2007. — P. 88.
12. Gram T. 10 Strategies for Integrating Learning and Work [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gramconsulting.com/2009/06/10-strategies-for-integrating-learning-and-work-part-1/>.

Вимоги до статей

Останнім часом до редакції надходить багато статей, оформлених за однаковою структурою. У статтях виділяються жирним шрифтом такі складові: Постановка проблеми, Аналіз останніх досягнень, Мета статті, Виклад основного матеріалу тощо. Дотримання авторами такої обов'язкової структури часто призводить до зниження її науковості й творчості й фактично до шаблонності.

Нині основними нормативними документами, у яких наводяться вимоги до наукових статей, є такі:

- Наказ МОН України від 17.10.2012 р. №1111 «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України»;
- Постанова Президії ВАК України від 15.01.2003 р. №7–05/1 «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України»;
- ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 (ІСО 214–76) «Система стандартів по інформації, бібліотечному і видавничому делу. Реферат и аннотация. Общие требования» (ГОСТ 7.9–95 (ІСО 214–76), ІДТ).

У зазначеній Постанові ВАК України говориться, що наукові статті повинні мати «...такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових резуль-

татів; висновки з цього дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямку».

Отже, у постанові ВАК йдеться мова про наявність відповідних елементів, а не про структуру наукової статті. Це означає, що кожний автор має право самостійно визначати її структуру. Головне, щоб наукова стаття була творчою, мала наукову і практичну значущість.

Виходячи з вимог наведених документів, редакція журналу просить дотримуватися таких правил оформлення наукових статей.

- На початку статті у лівому верхньому куті ставиться індекс УДК. Далі наводяться назва статті прописними буквами напівжирним шрифтом, прізвище автора (авторів), ім'я, по-батькові, посада, повна назва організації, науковий ступінь і наукове звання, e-mail, анотація (3–5 рядків) і ключові слова.
 - Текст статті.
 - Англійською і російською мовами: назва статті, прізвище, ім'я, по-батькові автора (авторів); посада, повна назва організації, науковий ступінь і наукове звання; анотація і ключові слова.
 - Література (у порядку посилання на неї у тексті).
- Стаття має бути набрана у текстовому редакторі (Word), шрифт Times New Roman, 12 pt, інтервал — 1,5. Параметри сторінки: верхнє і нижнє поле — 2 см, ліве — 2,5 см, праве — 1,5 см.

Рисунки, таблиці і фото розміщуються у тексті статті з обов'язковим посиланням на них. Крім того, якісне фото автора, кожний рисунок і екранні копії додаються в одному з форматів — tiff, png, jpg та інш. окремими файлами.